

УДК 65.01: 658

Дудок Катерина Степанівна

*асистент кафедри соціології та соціальної роботи
Національний університет «Львівська політехніка»*

Dudok Kateryna

*Assistant of the Department of Sociology and Social Work
Lviv Polytechnic National University
ORCID: 0009-0005-1726-3936*

Павленчик Анатолій Олександрович

*кандидат економічних наук, доцент
Львівський державний університет фізичної культури
імені Івана Боберського*

Pavlenchyk Anatolii

*PhD in Economics, Associate Professor
Lviv State University of Physical Culture named after Ivan Boberskyj
ORCID: 0000-0002-2205-1883*

Каспрук Святослав Ігорович

*аспірант
Львівського університету бізнесу та права*

Kaspruk Svyatoslav

*Postgraduate Student of the
Lviv University of Business and Law
ORCID: 0009-0004-7264-8591*

Тиркало Юрій Євгенійович

*аспірант
Національного університету «Львівська політехніка»*

Tyrkalo Yuriy

*Postgraduate Student of the
Lviv Polytechnic National University
ORCID: 0000-0003-2535-4238*

Геник Богдан Ярославович

*аспірант
Львівського університету бізнесу та права*

Henyk Bohdan

*Postgraduate Student of the
Lviv University of Business and Law
ORCID: 0009-0000-2985-8578*

Далик Володимир Петрович

*кандидат економічних наук, доцент
Національний університет «Львівська політехніка»*

Dalyk Volodymyr

*PhD in Economics, Associate Professor
Lviv Polytechnic National University
ORCID: 0000-0003-0004-2270*

**ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА В
УМОВАХ РИЗИКУ ТА НЕВИЗНАЧЕНОСТІ
ASSESSMENT OF THE EFFECTIVENESS OF ENTERPRISE
DEVELOPMENT IN CONDITIONS OF RISK AND UNCERTAINTY**

Анотація. У статті розкрито питання, яке стосується оцінки ефективності розвитку підприємства в умовах ризику та невизначеності. Визначено, що результативність, економічність і продуктивність є характеристиками ефективності, а їх ідентифікація є неточною,

оскільки кожна характеристика відображає лише один аспект складного поняття «ефективність». Встановлено, що ефективність розвитку підприємства показують не тільки результати, а й витрати на їх досягнення. Класифіковано ефективність на науково-технологічну ефективність, економічну ефективність, соціальну ефективність, ефективність операційної (виробничої) діяльності, ефективність фінансової діяльності, ефективність маркетингової діяльності, ефективність управлінської діяльності та ефективність проекту. З'ясовано, що ефективність розвитку підприємства означає результативність розвитку такого підприємства, тобто чітко виключає можливість негативних кількісних та якісних змін функціонального стану підприємства. Визначено, що ефективність розвитку підприємства, з одного боку, оцінює співвідношення кінцевих результатів і витрат, тобто відображає ефективність використання окремих видів ресурсів, а з іншого – вплив факторів, що визначають розвиток підприємства в одиницях рахунку. Розглянуто складові, які включає оцінка ефективності розвитку підприємства. Виділено вимоги, які необхідно виконати при виборі критерію ефективності (також при оцінці в цілому). Встановлено, що оцінка ефективності розвитку підприємства здійснюється на основі показників рентабельності виробничих потужностей, продукції, капіталу, активів, продажів, відношення кредитних ресурсів до обсягу реалізації продукції підприємства тощо. Розкрито напрямки мотивування розвитку, які реалізуються для оцінки ефективності мотивування розвитку підприємства. З'ясовано, що факторами, що визначають розвиток підприємства, є: наявні ресурси та доступність; конкуренція між підприємствами на ринку; напрямок державного впливу на підтримку розвитку наявних елементів інфраструктури підприємницького сектору; інвестиційна та інноваційна діяльність підприємств; фінансово-господарська діяльність підприємств; зовнішньоекономічна діяльність

підприємств тощо.

Ключові слова: підприємство, розвиток підприємства, ефективність діяльності, оцінка ефективності розвитку підприємства, конкурентоспроможність, ризик, невизначеність.

Summary. *The article discusses the question of assessing the effectiveness of enterprise development in conditions of risk and uncertainty. Effectiveness, cost-effectiveness, and productivity have been identified as characteristics of efficiency, and their identification is imprecise, as each characteristic reflects only one aspect of the complex concept of «efficiency». It has been established that the efficiency of the enterprise's development is shown not only by the results, but also by the costs of achieving them. Efficiency is classified into scientific and technological efficiency, economic efficiency, social efficiency, operational (production) efficiency, financial efficiency, marketing efficiency, management efficiency and project efficiency. It was found that the efficiency of the development of the enterprise means the effectiveness of the development of such an enterprise, that is, it clearly excludes the possibility of negative quantitative and qualitative changes in the functional state of the enterprise. It was determined that the efficiency of enterprise development, on the one hand, evaluates the ratio of final results and costs, that is, it reflects the efficiency of the use of certain types of resources, and on the other hand, the influence of factors that determine enterprise development in units of account. The components included in the evaluation of the efficiency of the enterprise's development are considered. The requirements that must be met when choosing an efficiency criterion (also when evaluating in general) are highlighted. It was established that the evaluation of the efficiency of the enterprise's development is carried out on the basis of indicators of the profitability of production facilities, products, capital, assets, sales, the ratio of credit resources to the volume of sales of the enterprise's products, etc. The areas of motivating*

development, which are implemented to evaluate the effectiveness of motivating the development of the enterprise, are revealed. It was found that the factors determining the development of the enterprise are: available resources and availability; competition between enterprises on the market; the direction of state influence on supporting the development of existing elements of the infrastructure of the business sector; investment and innovation activities of enterprises; financial and economic activity of enterprises; foreign economic activity of enterprises, etc.

***Key words:** enterprise, enterprise development, activity efficiency, evaluation of enterprise development efficiency, competitiveness, risk, uncertainty.*

Постановка проблеми. Сучасний стан економічних процесів характеризується нестабільністю та ризиками і пошуком нових парадигм розвитку підприємства. Необхідність інтелектуалізації виробництва, скорочення життєвого циклу продукції і технологій, поява нових форм конкуренції, кооперації, альтернатив використання капіталу і водночас необхідність консолідації підходів до організації господарської діяльності, виснаження багатьох природних ресурсів і погіршення екологічної ситуації – це головні імперативи розвитку підприємства в умовах ризику і невизначеності, які визначають комплексну методику оцінки ефективності.

Діяльність підприємства визначається рядом факторів. Проблема полягає в тому, що єдиного підходу до оцінки ефективності розвитку підприємства в рамках теорії ефективності немає. Оцінка повинна розглядати різні аспекти розвитку підприємства і включати як поточні, так і динамічні показники. Сучасні концепції оцінки ефективності та особливості їх використання на рівні підприємства зумовлюють необхідність впровадження підприємствами нових підходів до оцінки ефективності свого розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі питання ефективності розвитку підприємства вивчають багато науковців, зокрема: М. Аджавенко [1], С. Васильчак [2], І. Гонтарева [3], В. Грановська [4], І. Іпполітова [5], А. Касич [6], Л. Квятковська [7], Т. Косянчук [8], Т. Куклінова [9], А. Куценко [10], В. Отенко [11], С. Пилипенко [12], В. Пономаренко [13; 14], Т. Швед [15], Г. Швиданенко [16] та інші [17–24].

Актуальність важливості оцінки ефективності розвитку підприємства на основі сукупності умов такого розвитку, їх систематизації як системи, визначення структури та складу впливу кожної умови на показники ефективності розвитку визначає необхідність проведення подальших досліджень у цьому напрямку.

Мета статті. Метою статті є розкрити питання, яке стосується оцінки ефективності розвитку підприємства в умовах ризику та невизначеності.

Виклад основного матеріалу дослідження. З'ясувати сутність поняття «ефективність розвитку» бажано шляхом ґрунтовного дослідження його гносеологічних аспектів та онтологічного аналізу його природи та цілей.

Доцільно підкреслити, що в сучасній економіці термін «ефективність» часто замінюють термінами «результативність» і «продуктивність». Це досить суттєва суперечність, яка пов'язана з етимологічними ефектами. Категорія «ефективність» характерна не для будь-якої дії, а для цілеспрямованої дії і, зокрема, означає ступінь досягнення мети, досягнення бажаного плану. Позитивний результат, коли продуктивність збільшує трудомісткість і мінімізує витрати. Зазначається, що результативність, економічність і продуктивність є характеристиками ефективності, а їх ідентифікація є неточною, оскільки кожна характеристика відображає лише один аспект складного поняття «ефективність» [10].

Ефективність розвитку підприємства характеризується ефективністю використання ресурсів. Ефективність розвитку підприємства показують не тільки результати, а й витрати на їх досягнення.

Критерієм оцінки ефективності розвитку підприємства є порівняння ефективності та витрат. Ефективність можна досягти різними способами і різною ціною. Одні і ті ж витрати можуть мати різний ефект.

Ефективність є комплексною властивістю функцій і процесів розвитку підприємства. Як і будь-який інший складний атрибут, ефективність не можна виміряти безпосередньо, її можна лише оцінити. Іншими словами, для визначення ступеня відповідності об'єкта, що оцінюється, своєму функціональному призначенню, можна провести ряд процедур. Щоб отримати властивості складної властивості, потрібно спочатку розділити або розкласти її на простіші властивості та виразити прості властивості через одиничні, які називаються параметрами. Оскільки під час декомпозиції можна виділити лише істотні конститутивні властивості (атрибути), при оцінці визначаються приблизні значення характеристик. Крім того, для деяких окремих показників слід використовувати непрямі (параметричні) оцінки через складність прямих визначень. Тут доцільно знайти функціональні залежності між цими показниками [14].

У сучасних економічних умовах цього можна досягти шляхом максимізації синергетичних тенденцій, самоорганізації, зменшення хаосу та підвищення порядку. Виходячи з тверджень про комплексність і складність категорії «ефективність», важливою тезою дослідження є необхідність визначення якісних критеріїв оцінки цієї категорії. Життєздатність сучасних підприємств – це їх здатність до інновацій, проведення наукових досліджень і розробок (НДДКР), придбання патентів тощо. З одного боку, реалізація інноваційної політики є додатковими витратами, з іншого – це потенційна можливість підвищення ефективності

розвитку в майбутньому [1].

Ефективність характеризується відносними показниками. Ефективність зазвичай визначається співвідношенням між результативністю та витратами. Принцип прирівнювання результатів і витрат може бути покладений в основу розуміння категорії ефективності. На практиці ефективність і вартість постійно змінюються. Динаміка показника є найважливішою формою вираження кінцевого результату розвитку підприємства.

Відповідно до основних складових підприємства як соціально-економічної системи ефективність поділяється на [13]:

1) науково-технологічну ефективність, яка забезпечує ефективність і подальший розвиток техніко-технологічної бази підприємств шляхом організації наукової роботи, впровадження сучасних технологічних засобів і технологій;

2) економічну ефективність – це оцінка співвідношення між результатами та витратами матеріалів, фінансів, праці та інших ресурсів;

3) соціальну ефективність – це задоволеність працівників результатами роботи підприємства, що виявляється в підвищенні рівня життя людей, досягненні медицини, культури, науки та освіти, поліпшенні екологічної обставини.

Що стосується основних функцій підприємства, то ефективність поділяється на:

1) ефективність операційної (виробничої) діяльності, яка становить собою комплексне уявлення про кінцеві результати використання всіх виробничих ресурсів за певний період (продуктивність);

2) ефективність фінансової діяльності, досягнення відповідного співвідношення власних і залучених коштів для забезпечення розвитку підприємства з урахуванням своєчасності надходження коштів від споживачів та розрахунку спожитих ресурсів;

3) ефективність маркетингової діяльності, яка характеризує зв'язок реалізації маркетингової діяльності з результатами господарської діяльності;

4) ефективність управлінської діяльності (ефективність менеджменту) відображає якість і вартість виконання управлінських функцій з планування, організації, мотивації, контролю та координації господарської діяльності;

5) ефективність проекту, яка відображає, чи відповідають різні типи проектів (дослідження, інновації, інвестиції тощо) цілям та інтересам підприємства [13].

Ефективність розвитку підприємства – це економічна категорія, яка виражає зв'язок між результатами розвитку підприємства за певний період часу та вартістю цих результатів на національному рівні та всередині самого підприємства.

Ефективність розвитку підприємства означає результативність розвитку такого підприємства, тобто чітко виключає можливість негативних кількісних та якісних змін функціонального стану підприємства. У цьому сенсі ефективність є характерною ознакою напрямку корпоративного розвитку, в якому посилюються кількісні та якісні зміни. Варто зауважити, що ефективність розвитку підприємства – це результативність кількісної та якісної зміни стану підприємства, спрямованої на реалізацію наявного потенціалу підприємства, досягнення тим самим найвищого рівня конкурентоспроможності [15].

Кожен етап розвитку підприємства має вхідні та вихідні параметри. Вхідні параметри включають, звичайно, наявні ресурси, конкуренцію між підприємствами на ринку, елементи інфраструктури та напрямок національного впливу для підтримки розвитку економічних секторів. Вихід, який є результатом використання всіх елементів, що містяться у вході, очевидно показує результати інвестиційної, інновації, фінансової,

економічної та зовнішньоекономічної діяльності. Однак, виходячи з розуміння циклічного розвитку підприємства та того факту, що він представляє зміни в кількісному та якісному стані функції підприємства, усе, що міститься у випуску за певний період, діє як вхід для наступної функціональної функції. Тому ефективність розвитку підприємства, з одного боку, оцінює співвідношення кінцевих результатів і витрат, тобто відображає ефективність використання окремих видів ресурсів, а з іншого – вплив факторів, що визначають розвиток підприємства в одиницях рахунку [15].

Оцінка ефективності розв'язання складних проблем, що супроводжують процес функціонування та розвитку підприємств, є головним науковим і практичним завданням, безпосередньо зачіпаючи інтереси всіх прямих і опосередкованих учасників господарської діяльності. Відповідно до принципу необхідної різноманітності Ешбі, складні проблеми повинні вирішуватися за допомогою складних методів розрахунку ефективності, без яких неможливе управління, орієнтоване на результат [3].

Оцінка ефективності розвитку підприємства включає [1–24]:

- 1) аналізування ефективності мотивування розвитку підприємства;
- 2) визначення джерел інформації, збір інформації для обробки аналітичних даних, розробка макета аналітичних таблиць, оформлення аналітичних матеріалів;
- 3) проведення загальної характеристики розвитку підприємств;
- 4) обґрунтування індикаторів, що підтримують розвиток підприємства;
- 5) визначення та групування факторів, що впливають на розвиток підприємства;
- 6) оцінювання впливу мотивування розвитку підприємства;
- 7) надання висновків за результатами аналізування, пропозицій

щодо підвищення ефективності мотивування розвитку підприємства.

При виборі критерію ефективності (також при оцінці в цілому) необхідно виконати такі вимоги: а) відповідність меті роботи; б) повне представлення функціональних результатів відповідно до стандарту; в) вимірність компонента критерію; г) чіткість фізичного, економічного та соціального змісту; д) мінімізація набору компонентів; е) чутливість до змін контрольованих характеристик. Комплексна оцінка показує характеристики системи, коли всі вимоги виконані, і її слід розглядати як оцінку ефективності системи, оскільки вона використовується для управління підприємством [3].

Оцінка ефективності розвитку підприємства залежить від поглядів підприємців, працівників і країни в цілому. В Україні не існує офіційної та загальноприйнятої комплексної методики оцінки результатів будь-якого виду підприємницької діяльності, яка б дозволяла порівнювати фактичні та прогнозовані результати для оцінки цілей стимулювання розвитку підприємства. Для того, щоб оцінити ефективність розвитку підприємства доцільно провести порівняння з результатами підприємств-лідерів і порівняти їх з аналогічними показниками великих і відмінних підприємств.

Оцінка ефективності розвитку підприємства здійснюється на основі показників рентабельності виробничих потужностей, продукції, капіталу, активів, продажів, відношення кредитних ресурсів до обсягу реалізації продукції підприємства тощо. Важливо також зазначити, що кожна галузь є специфічною і може бути оцінена за допомогою різних ключових цифр.

Прибуток виконує дві функції: вимірнувальну і стимулювальну. Прибуток характеризує результат підприємницької діяльності й служить важелем підйому економіки. Метою будь-якого підприємства є отримання максимального прибутку. Важливість цього показника зростає, особливо якщо існує реальна можливість забезпечення самостійності та самофінансування підприємства з достатніми умовами прибутку.

Найважливішим показником фінансової діяльності підприємства є показник його рентабельності. Цей показник характеризує результати управління і показує співвідношення ефективності до наявних або використаних ресурсів. Рентабельність характеризує прибутковість, отриману від кожної вкладеної в бізнес одиниці коштів. Показник рентабельності показує, наскільки прибуткова діяльність підприємства і характеризує його ефективність.

Рентабельність активів підприємства відображає ефективність використання його активів, прибуток на одиницю активів і ефективність використання ресурсів.

Рентабельність продажів є одним із показників діяльності підприємства, який чутливий до зовнішніх впливів, особливо до коливань попиту та внутрішніх змін, викликаних показниками продажів продукції. Ефективність господарської діяльності підприємства визначається розміром прибутку, який підприємство отримує від обсягу реалізації продукції.

Рентабельність власного капіталу характеризує ефективність використання власного капіталу і показує прибуток підприємства на одиницю власного капіталу. Рентабельність власного капіталу вказує на грошову одиницю чистого прибутку, яку отримує підприємець за кожну інвестовану грошову одиницю. За цим показником власники можуть визначити ефективність використання вкладеного капіталу і порівняти цей показник з можливою прибутковістю.

Іншими словами, рентабельність власного капіталу показує, наскільки ефективно використовується власний капітал, тобто скільки прибутку припадає на одну грошову одиницю власного капіталу. Цей показник найбільш важливий для власників (акціонерів, учасників), оскільки за ним можна визначити зростання добробуту за період аналізу діяльності підприємства [5].

Враховуючи те, що вказані показники, по-перше, не мають комплексного характеру, а по-друге, лише частково відображають вплив факторів, що впливають на розвиток підприємств, одним зі шляхів вирішення таких обмежень є визначення узагальнених показників ефективності розвитку підприємства. Останнє може врівноважувати, з одного боку, необхідність включення значної кількості аспектів розвитку підприємства та завищення цього показника, а з іншого – можливість практичного використання комплексних оцінок [15].

На розвиток підприємства впливають фактори внутрішнього та зовнішнього середовища, пов'язані із заміною чинного потенціалу якісно новим. Визначено, що екстенсивний розвиток дозволяє підприємствам нарощувати виробництво лише за рахунок придбання та використання додаткових ресурсів. Інтенсивний характер розвитку підприємства характеризується зростанням шляхом якісного оновлення трудових ресурсів, впровадження нових ефективних технологій, тобто інноваційних процесів, а розвиток підприємств відбувається шляхом підвищення ресурсовіддачі шляхом інвестицій та інновацій, що сприяє вдосконаленню діяльності та організації виробництва і праці [16].

Розвиток підприємства на основі трансформації або реструктуризації відбувається з метою оптимального розподілу та використання ресурсів, що полягає у створенні ефективно функціонального підприємства на основі поділу, з'єднання, розпуску функцій та організації нових структурних одиниць, входження в бізнес іншого підприємства, придбання вирішальної частки в статутному капіталі або участі в сторонньому підприємстві, тим самим створюючи конкурентоспроможне підприємство та змінюючи ринкову стратегію шляхом введення жорстких обмежень. Реструктуризація відбувається у формі реорганізації виробництва, реструктуризації активів, фінансової реструктуризації, корпоративної реорганізації тощо [16].

Оцінка ефективності мотивування розвитку підприємства здійснюється для кожного напрямку мотивування розвитку [4; 9]:

- 1) розробка механізмів фінансово-кредитної підтримки підприємства;
- 2) розробка нормативної бази регулювання діяльності підприємства;
- 3) розвиток інфраструктури підтримки діяльності підприємства.

При оцінці ефективності розвитку підприємства слід враховувати динамічні тенденції показників, що характеризують розвиток. Водночас можна визначити витрати, пов'язані з розробкою та впровадженням механізмів стимулювання.

Сьогодні сучасний стан управління економікою, пов'язаний з ефективним розвитком підприємств, характеризується низкою особливостей [16; 19]:

1. Розвиток підприємства – це слабо структурований (неформальний) процес, який залежить від багатьох формальних і неформальних факторів. Водночас відсутні критерії, за якими можна було б зробити висновки щодо впливу цих факторів на розвиток підприємства.

2. До формування механізмів контролю за ефективним розвитком підприємств існувало мало систематизованої інформації про виробничу діяльність та вплив зовнішнього операційного середовища.

3. Виклики, які має вирішувати ефективний механізм управління розвитком, не сформульовані або сформульовані в термінах, які не стосуються цього питання.

4. Механізми ефективного розвитку підприємств формуються в умовах короткострокового дефіциту матеріальних і фінансових ресурсів.

5. Впровадження механізмів контролю ефективного розвитку підприємств відбувається без попереднього вивчення.

Висновки. Результати проведеного дослідження засвідчують, що під впливом розвитку підприємства відбувається використання наявного

потенціалу для забезпечення високого ступеня конкурентоспроможності такого підприємства. Факторами, що визначають розвиток підприємства, є: наявні ресурси та доступність; конкуренція між підприємствами на ринку; напрямок державного впливу на підтримку розвитку наявних елементів інфраструктури підприємницького сектору; інвестиційна та інноваційна діяльність підприємств; фінансово-господарська діяльність підприємств; зовнішньоекономічна діяльність підприємств тощо. Ефективність розвитку підприємства характеризується системою показників, яка, з одного боку, оцінює співвідношення кінцевого результату і витрат, а з іншого боку, показує в калькуляційних одиницях вплив факторів, що визначають такий розвиток.

Література

1. Аджавенко М. М. Теоретичні засади визначення сутності категорії «ефективність розвитку» підприємств // *Бізнес Інформ*. 2014. № 2. С. 264–270.
2. Васильчак С. В., Жидяк О. Р., Стручок Н. М. Оцінка ефективності розвитку торговельних підприємств України // *Науковий вісник НЛТУ України*. 2011. Вип. 21(9). С. 146–150.
3. Гонгарева І. В. *Оцінювання системної ефективності функціонування і розвитку промислових підприємств*: монографія. Харків: ВД «ІНЖЕК», 2011. 480 с.
4. Грановська В. Г. Механізми стимулювання розвитку підприємств органічного сектору: адаптація світового досвіду // *Економіка і суспільство*. 2017. Вип. 9. С. 384–390.
5. Іпполітова І. Я., Зарицька О. І. Оцінка ефективності розвитку підприємства на основі таксономічного показника // *Інфраструктура ринку*. 2017. Вип.14. С. 115–121.
6. Касич А. О., Хімич І. Г. Методичні підходи щодо оцінки ефективності

- діяльності підприємства // *Бізнес Інформ*. 2012. № 12. С. 176–179.
7. Квятковська Л. А., Воробйова Л. Д. Комплексний підхід до оцінки ефективності управління підприємством // *Вісник Національного технічного університету «ХПІ»*. Сер.: *Актуальні проблеми управління та фінансово-господарської діяльності підприємства*. 2013. № 50. С. 67–75.
  8. Косянчук Т. Ф., Кучма С. В. Теоретичні засади оцінки ефективності діяльності підприємства за сучасних умов // *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2014. № 3(3). С. 113–116.
  9. Куклінова Т. В. Внутрішнє стимулювання розвитку малих та середніх підприємств // *Вісник Хмельницького національного університету*. 2011. № 2, Т. 2. С. 68–72.
  10. Куценко А. В. *Організаційно-економічний механізм управління ефективністю діяльності підприємств споживчої кооперації України*: монографія. Полтава: РВВ ПУСКУ, 2008. 205 с.
  11. Отенко В. І. Формування аналітичного інструментарію оцінки ефективності діяльності підприємства // *Бізнес інформ*. 2013. № 5. С. 232–237.
  12. Пилипенко С. М. Теоретичні засади оцінки ефективності діяльності підприємства // *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2016. Вип. 10. С. 452–456.
  13. Пономаренко В. С., Гонтарева І. В. *Методологія комплексного оцінювання ефективності розвитку підприємств*: монографія / за заг. ред. докт. екон. наук, проф. В. С. Пономаренка. Х.: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2015. 404 с.
  14. Пономаренко В. С., Гонтарева І. В. Структура визначення інтегрального показника системної ефективності розвитку підприємства // *Економіка розвитку*. 2012. № 1. С. 86–94.

15. Швед Т. В. Концептуальні підходи до оцінювання ефективності розвитку підприємства // *Галицький економічний вісник*. 2014. № 2. С. 86–92.
16. Швиданенко Г. О., Бойченко К. С. *Розвиток підприємства: стратегічні наміри, ризики та ефективність*: колективна монографія. К.: КНЕУ, 2015. 231 с.
17. Skrynkovsky R., Pavlenchuk N., Tsyuh S., Zanevsky I., Pavlenchuk A. Economic-mathematical model of enterprise profit maximization in the system of sustainable development values // *Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-Journal*. 2022. № 8(4). P. 188–214. doi: <https://doi.org/10.51599/are.2022.08.04.09>
18. Sumets A., Kniaz S., Heorhiadi N., Skrynkovsky R., Matsuk V. Methodological toolkit for assessing the level of stability of agricultural enterprises // *Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-Journal*. 2022. № 8(1). P. 235–255. doi: <https://doi.org/10.51599/are.2022.08.01.12>
19. Skrynkovsky R. M., Sopilnyk L. I., Tsyuh S. I. Improving the Enterprise Development Model: New Solutions Based on the Principles of Management, Marketing and Economic Diagnosis // *Business Inform.* 2020. № 4. P. 191–199. doi: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-4-191-199>
20. Popova N., Kataiev A., Nevertii A., Kryvoruchko O., Skrynkovsky R. Marketing Aspects of Innovative Development of Business Organizations in the Sphere of Production, Trade, Transport, and Logistics in VUCA Conditions // *Studies of Applied Economics*. 2021. № 38(4). doi: <https://doi.org/10.25115/eea.v38i4.3962>
21. Skrynkovsky R., Kataiev A., Zaiats O., Andrushchenko H., Popova N. Competitiveness of The Company on The Market: Analytical Method of Assessment and The Phenomenon of The Impact of Corruption in Ukraine

- // *Journal of Optimization in Industrial Engineering*. 2021. № 14(Special Issue). P. 79–86. doi: <https://dx.doi.org/10.22094/joie.2020.677836>
22. Skrynkovskyy R., Tyrkalo Y. Entrepreneurial Risks: Nature, Types, Assessment Methods and Ways to Reduce Them // *Path of Science*. 2021. Vol. 7, No. 12. P. 2015–2023. doi: <http://dx.doi.org/10.22178/pos.77-11>
23. Sumets A., Serbov M., Skrynkovskyy R., Faldyna V., Satusheva K. Analysis of influencing factors on the development of agricultural enterprises based on e-commerce technologies // *Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-Journal*. 2020. № 6(4). P. 211–231. doi: <https://doi.org/10.51599/are.2020.06.04.11>
24. Паламаренко Я. В. Сучасні підходи до оцінювання рівня стратегічного розвитку підприємства // *Ефективна економіка*. 2020. № 5. doi: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.5.80>

References

1. Adzhavenko M. M. Teoretychni zasady vyznachennia sutnosti katehorii «efektyvnist rozvytku» pidpryiemstv // *Biznes Inform*. 2014. № 2. S. 264–270.
2. Vasylichak S. V., Zhydiak O. R., Struchok N. M. Otsinka efektyvnosti rozvytku torhovelnykh pidpryiemstv Ukrainy // *Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy*. 2011. Vyp. 21(9). S. 146–150.
3. Hontareva I. V. *Otsiniuvannia systemnoi efektyvnosti funktsionuvannia i rozvytku promyslovykh pidpryiemstv: monohrafiia*. Kharkiv: VD «INZhEK», 2011. 480 s.
4. Hranovska V. H. Mekhanizmy stymuliuvannia rozvytku pidpryiemstv orhanichnoho sektoru: adaptatsiia svitovoho dosvidu // *Ekonomika i suspilstvo*. 2017. Vyp. 9. S. 384–390.
5. Ippolitova I. Y., Zarytska O. I. Otsinka efektyvnosti rozvytku pidpryiemstva na osnovi taksonomichnoho pokaznyka // *Infrastruktura*

- rynku. 2017. Vyp.14. S. 115–121.
6. Kasych A. O., Khimych I. H. Metodychni pidkhody shchodo otsinky efektyvnosti diialnosti pidpryiemstva // *Biznes Inform.* 2012. № 12. S. 176–179.
  7. Kviatkovska L. A., Vorobiova L. D. Kompleksnyi pidkhid do otsinky efektyvnosti upravlinnia pidpryiemstvom // *Visnyk Natsionalnoho tekhnichnoho universytetu «KhPI»*. Ser.: *Aktualni problemy upravlinnia ta finansovo-hospodarskoi diialnosti pidpryiemstva*. 2013. № 50. S. 67–75.
  8. Kosianchuk T. F., Kuchma S. V. Teoretychni zasady otsinky efektyvnosti diialnosti pidpryiemstva za suchasnykh umov // *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu. Ekonomichni nauky*. 2014. № 3(3). S. 113–116.
  9. Kuklinova T. V. Vnutrishnie stymuliuvannia rozvytku malykh ta serednikh pidpryiemstv // *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu*. 2011. № 2, T. 2. S. 68–72.
  10. Kutsenko A. V. *Orhanizatsiino-ekonomichnyi mekhanizm upravlinnia efektyvnistiu diialnosti pidpryiemstv spozhyvchoi kooperatsii Ukrainy: monohrafiia*. Poltava: RVV PUSKU, 2008. 205 s.
  11. Otenko V. I. Formuvannia analitychnoho instrumentariiu otsinky efektyvnosti diialnosti pidpryiemstva // *Biznes inform.* 2013. № 5. S. 232–237.
  12. Pylypenko S. M. Teoretychni zasady otsinky efektyvnosti diialnosti pidpryiemstva // *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky*. 2016. Vyp. 10. C. 452–456.
  13. Ponomarenko V. S., Hontareva I. V. *Metodolohiia kompleksnoho otsyniuvannia efektyvnosti rozvytku pidpryiemstv: monohrafiia / za zah. red. dokt. ekon. nauk, prof. V. S. Ponomarenka*. Kh.: KhNEU im. S. Kuznetsia, 2015. 404 s.
  14. Ponomarenko V. S., Hontareva I. V. Struktura vyznachennia intehralnoho

- pokaznyka systemnoi efektyvnosti rozvytku pidpryemstva // *Ekonomika rozvytku*. 2012. № 1. S. 86–94.
15. Shved T. V. Kontseptualni pidkhody do otsiniuvannia efektyvnosti rozvytku pidpryemstva // *Halytskyi ekonomichnyi visnyk*. 2014. № 2. S. 86–92.
  16. Shvydanenko H. O., Boichenko K. S. *Rozvytok pidpryemstva: stratehichni namiry, ryzyky ta efektyvnist: kolektyvna monohrafiia*. K.: KNEU, 2015. 231 s.
  17. Skrynkovskyy R., Pavlenchyk N., Tsyuh S., Zanevskyy I., Pavlenchyk A. Economic-mathematical model of enterprise profit maximization in the system of sustainable development values // *Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-Journal*. 2022. № 8(4). P. 188–214. doi: <https://doi.org/10.51599/are.2022.08.04.09>
  18. Sumets A., Kniaz S., Heorhiadi N., Skrynkovskyy R., Matsuk V. Methodological toolkit for assessing the level of stability of agricultural enterprises // *Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-Journal*. 2022. № 8(1). P. 235–255. doi: <https://doi.org/10.51599/are.2022.08.01.12>
  19. Skrynkovskyy R. M., Sopilnyk L. I., Tsyuh S. I. Improving the Enterprise Development Model: New Solutions Based on the Principles of Management, Marketing and Economic Diagnosis // *Business Inform.* 2020. № 4. P. 191–199. doi: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-4-191-199>
  20. Popova N., Kataiev A., Nevertii A., Kryvoruchko O., Skrynkovskyy R. Marketing Aspects of Innovative Development of Business Organizations in the Sphere of Production, Trade, Transport, and Logistics in VUCA Conditions // *Studies of Applied Economics*. 2021. № 38(4). doi: <https://doi.org/10.25115/eea.v38i4.3962>
  21. Skrynkovskyy R., Kataiev A., Zaiats O., Andrushchenko H., Popova N.

- Competitiveness of The Company on The Market: Analytical Method of Assessment and The Phenomenon of The Impact of Corruption in Ukraine // *Journal of Optimization in Industrial Engineering*. 2021. № 14(Special Issue). P. 79–86. doi: <https://dx.doi.org/10.22094/joie.2020.677836>
22. Skrynkovskyy R., Tyrkalo Y. Entrepreneurial Risks: Nature, Types, Assessment Methods and Ways to Reduce Them // *Path of Science*. 2021. Vol. 7, No. 12. P. 2015–2023. doi: <http://dx.doi.org/10.22178/pos.77-11>
23. Sumets A., Serbov M., Skrynkovskyy R., Faldyna V., Satusheva K. Analysis of influencing factors on the development of agricultural enterprises based on e-commerce technologies // *Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-Journal*. 2020. № 6(4). P. 211–231. doi: <https://doi.org/10.51599/are.2020.06.04.11>
24. Palamarenko Y. V. Suchasni pidkhody do otsiniuvannia rivnia stratehichnoho rozvytku pidpriumstva // *Efektyvna ekonomika*. 2020. № 5. doi: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.5.80>